

Årsrapport 2005

Innledning

Navn på programmet: Kjønnforskning: kunnskap, grenser, endring

Programmets hovedmål:

Kjønnforskning: kunnskap, grenser, endring er et tverrfaglig humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskningsprogram som skal bidra til

- videreutvikling av kjønnforskning som et eget kunnskapsfelt
- styrking og fornyelse av grunnleggende kjønnforskning
- styrking av kunnskap og kritisk refleksjon om kjønn
- styrking av tverrfaglig og flerfaglig kjønnforskning
- langsiktig kompetanseoppbygging gjennom rekruttering samt oppbygging og videreutvikling av gode fagmiljøer
- internasjonalisering av norsk kjønnforskning

Virkeperiode: 2001-2007

Økonomi

Programmets finansieringskilder: KD og BLD

Disponibelt budsjett i 2005: 9,4 mill. kroner

Forbruk i 2005: 11,9 mill. kroner

Aktiviteter

Viktigste aktiviteter i 2005

Utlysning av forskningsmidler

BLD har for perioden 2005-2007 gitt programmet totalt 5,8 mill. kroner i øremerkete midler til forskning som omhandler problemstillinger med relevans for kjønn og likestilling i familier, foreldreskap og samlivsrelasjoner. Midler til forskerprosjekter innenfor denne tematikken ble lyst ut med frist 5.4.05, og fire prosjekter har fått bevilgning.

Formidlingstiltak, seminarer og konferanser

Programmets rammeavtale med KILDEN Informasjons- og dokumentasjonssenter for kvinne- og kjønnforskning ble videreført i 2005. Avtalen innebærer blant annet at resultater og publikasjoner fra prosjektene publiseres på KILDENs nettsted og gjennom nyhetsbrev, at KILDEN bistår prosjektene med å utarbeide og gjennomføre formidlingsplaner, og at forskerne på programmet inngår i KILDENs forskerbase.

I oktober 2005 arrangerte KILDEN, i samarbeid med programmet, dagskonferansen Homopolitikken møter kjønnforskningen – og omvendt, etter modell fra arrangementet i 2004, Likestillingen møter kjønnforskningen – og omvendt. Denne møteplassen mellom

praktikere og teoretikere; politikere, byråkrater, aktivister fra interesseorganisasjoner, forskere og studenter, hadde ambisjoner om å vise kjønnsforskningens relevans for politikkkfeltet – og omvendt. Arrangementet fikk god oppslutning fra de ulike målgruppene.

I september 2005 ble det arrangert et tre dagers internt programseminar for alle som har prosjekter med bevilgning under programmet (dette er en årlig foreteelse). Hovedhensikten med seminarene er å skape en møteplass for diskusjon av teoretiske og metodiske spørsmål av felles interesse for programmets forskere, og disse stod for hoveddelen av innledningene og de forberedte kommentarene. I tillegg foreleste to eksterne forskere (fra UK og USA), og KILDEN rapporterte fra tiltak i 2005.

Internasjonalt samarbeid

Ved tildeling av midler til arrangementer prioriterer programmet støtte til internasjonale konferanser og seminarer som arrangeres av norske forskningsmiljøer. Tre slike konferanser ble avviklet i løpet av 2005 med finansiering fra programmet.

Programmet legger vekt på at forskerne skal ha opphold ved en utenlandsk institusjon i prosjektperioden. Programmets prosjekter er også spesielt oppfordret til å søke om midler til forprosjekter for å utvikle søknader til EUs rammeprogram for forskning.

KILDEN har på oppdrag fra programmet utviklet egne nettsider for norske kjønnsforskere der det gis veiledning i hvordan internasjonalisering av forskning kan gjøres.

Midtveisrapport fra programstyret

I oktober 2005 leverte programstyret en midtveisrapport som oppsummerer og vurderer aktiviteten på programmet så langt, og i tillegg gir anbefalinger til videre oppfølging av kjønnsforskningfeltet i Forskningsrådet etter at programmet avsluttes i 2007.

Nøkkeltall, aktiviteter i 2005

Antall prosjekter: totalt 34, herav 4 nye i 2005

Antall dr.gradsstipendiater: totalt 8, herav 6 kvinner

Antall postdoktorstipendiater: totalt 6, herav 4 kvinner

Administrasjon

Antall møter i programstyret i 2005: 4

Administrative kostnader i 2005 (programstyrets drift og refusjon av programadministrative utgifter): 510 000 kroner

Resultater

Eksempler fra forskningen

Homoseksualitetens vilkår og ytringsformer i Norge 1920-1980 (Inst. for kriminologi og rettsososiologi, UiO)

Det er samlet inn en mengde materiale som kaster nytt lys over livene til homo- og bifile kvinner og menn på den norske landsbygda i perioden 1920-1980. Minst to av kapitlene i et bokverk som er under utarbeidelse, vil tematisere homofile relasjoner og samlivsformer i norske bygder og småbyer. Videre har prosjektet tilveiebrakt ny kunnskap om vilkårene for

homofile menn under den tyske okkupasjonen 1940-1945, blant annet om forfølgelsen av homofile menn i NS-pressen. Livshistorieintervjuer med homofile menn som var eller ble voksne i okupasjonsårene er en annen viktig kilde. Prosjektet bygger også videre på en kartlegging av homofile menns møtesteder og nettverk i etterkrigstidens Oslo. Det opprinnelige materiale er supplert med materiale om kvinnelige nettverk og møtesteder, samt om møtesteder i enkelte andre norske byer. Sist men ikke minst har prosjektet funnet fram til kilder som belyser hvordan den første homofile organisasjonen her til lands, Forbundet av 1948, ble dannet på 1950-tallet. Sentrale temaer er hvordan organisasjonen arbeidet i den første perioden, hvilke personer som ledet an i organisasjonsarbeidet og hvordan Forbundet ble mottatt i den norske offentligheten. Det blir også lagt vekt på å dokumentere de endringene som fant sted rundt 1970 da homobevegelsens arbeid fikk et mer utadvendt og aktivistisk preg.

Mannlige og kvinnelige identitetsprosjekter i moderne arbeids- og familieorganisasjoner: Polarisering eller samspill? (Dr.gradsprosjekt under forskerprosjektet Menn og maskuliniteter, Senter for kvinne- og kjønnsforskning, UiO)

Med utgangspunkt i en intervjustudie av par som kombinerer fulltids yrkesdeltakelse med likestilt arbeidsdeling i familien, analyseres møtet mellom det politiske kravet om økt mannlig deltakelse i familien og framveksten av nye konsumorienterte livsstilsprosjekter. Ett tema i denne analysen er den økte interessen for matlaging blant menn. Studiet viser at denne interessen ikke bare er et produkt av en ny livsstilsorientert konsumkultur - en "Jamie-effekt" etter den engelske TV-kokken - men også handler om en identitetsmessig tilegnelse av et tidligere kvinnelig konnotert felt. I dette møtet mellom den nordiske likestillingsmodellen og "Jamie-effekten", omformes både familiearbeidet og kjønnsarbeidsdelingen i familien, og det er disse omformingsprosessene prosjektet fokuserer på.

Familiebasert omsorg for barn: Kjønnsforhandlede praksiser som kontekstualisert samspill (NOVA)

Hva er det som kjennetegner måten foreldre tar vare på barna sine nå for tida? Svaret i dette prosjektet – som har tatt for seg en rekke allerede gjennomførte undersøkelser om "omsorg på norsk" - er at man må se på dagliglivets rutiner. Som noen foreldre formulerer det: "Det som fungerer best, er det som blir gjentatt og gjentatt." Foreldre bygger opp rutiner for å kunne kombinere tilværelsens forskjellige krav, der hensyn til jobb og hensyn til barn står sentralt. Rutinene omfatter det som er nødvendig, men inneholder også mye hygge. De bidrar til å skape et forutsigbart program fra dag til dag. Dette gjør det lettere også for små barn å få oversikt over tilværelsen sin. Dessuten blir det mindre nødvendig med åpenlys regulering og kontroll, og gjør at det ikke blir så mange maktkamper om hva som skal skje: Bestemmelsene ligger i de selvfølgeliggjorte rutinene, heller enn i hva mamma og pappa sier i den enkelte situasjon. Ved å geleides gjennom det daglige programmet blir barnet kjent med hvordan man kan innrette seg, og gjennom små og gradvise forandringer utvides deres sosiale deltakelse og dermed deres innflytelse over dagliglivet. At barna beveger seg i det som oppfattes som "riktig" retning, og vil det selv, er foreldrenes tegn på at det går som det skal – ikke lydighet.

Store endringer i forholdet mellom kvinner og menn, og store stridsspørsmål i forholdet mellom dem, handler nettopp om omsorg for barn og hvordan det kan og bør deles. I dette prosjektet argumenteres det for at vi trenger en bedre forståelse av *hva* det er som skal deles. Ved å løfte fram resultater fra studier av "omsorg på norsk", blir det tydelig at omsorg ikke bare handler om å være glad i barna sine, men også kan betraktes som et stykke arbeid med bestemte kjennetegn, tilpasset den tida foreldre og barna deres lever i. Denne kunnskapen kan gi oss et bedre grunnlag for diskusjonen om hvordan omsorg kan deles.

Resultatindikatorer for 2005

Avlagte doktorgrader: 0

Vitenskapelig publisering (både med og uten referee): 175 (gjelder hele programperioden)

Annen publisering/formidling: 263(gjelder hele programperioden)

Samlet vurdering og utfordringer framover

Både gjennom tematisk åpne utlysninger og enkelte tematisk øremerkete utlysninger, er det bygget opp en god faglig bredde i prosjektporteføljen til programmet. Den fler- og tverrfaglige forskningen innenfor og mellom samfunnsvitenskap og humaniora kan sies å være styrket.

At det er forskningsmiljøene selv som i stor grad har satt den konkrete tematiske dagsorden, har også frambrakt forskning som er relevant som kunnskapsgrunnlag for politikkutforming. Dette gjelder i stor grad også forskningen innenfor de tematiske feltene som har fått øremerkete midler fra Barne- og likestillingsdepartementet; forskning om lesbisk- og homofiles levekår, lesbisk og homofiles historie og forskning om kjønnslikestilling i familiesfæren.

Programmet har hatt fokus på internasjonalisering gjennom hele programperioden, og det har vært tilfredsstillende søkning til og gjennomføring av utenlandsopphold, internasjonale arrangementer, internasjonale nettverksprosjekter, og forprosjekter til EUs rammeprogram.

Det er en klar overvekt av kvinner med midler fra programmet, både blant stipendiater, prosjektledere og øvrige prosjektmedarbeidere. Dette gjenspeiler situasjonen i norsk kjønnsforskning generelt. Likevel kan det nå sies å være en viss rekruttering av menn til forskningsfeltet.

Rammeavtalen om formidling som programmet har inngått med KILDEN, vurderes som svært gunstig både for formidling fra det enkelte prosjekt og programmet som helhet. Det er inngått avtale om videreføring av samarbeidet med KILDEN ut 2007.

Av en total ramme for hele programperioden på 58,7 mill. kroner, er i overkant av 58 mill. kroner allerede fordelt på forskningsprosjekter, formidling og programadministrative utgifter. I tillegg må det påregnes en økning i stipendsatsene også i 2007. Dette gir et svært begrenset handlingsrom for resten av programperioden, noe som kan ha konsekvenser for programmets arrangements-, formidlings- og publiseringsplaner.

Planer for 2006

- Avvikle internt programseminar
- Initiere faglig dagskonferanse (avhengig av budsjettsituasjon)
- Oppfølging av prosjektene, både faglig framdrift og formidling av resultater
- Planlegge samlet sluttpublisering fra programmet
- Starte planlegging av sluttarrangement for programmet
- Forberede sluttrapport fra programstyret